

МАРИНА М. НИКОЛИЋ¹
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ, БЕОГРАД
УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ С ПРИВРЕМЕНИМ СЕДИШТЕМ
У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ, ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

ИЗАЗОВИ У СТАНДАРДИЗАЦИЈИ ЈЕЗИКА – ТЕОРИЈСКА ПРОМАТРАЊА

САЖЕТАК. Овај рад представља увод у ново истраживање изазова у стандардизацији српског језика у контексту савремених европских језика. Њиме започињемо утврђивање и праћење промена које се јављају у српској норми које доводе до стварања паралелног стандарда, тзв. неостандарда.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: норма; стандардни језик; неостандард; медији; српски језик.

УВОД

Како би се утврдила ситуација у актуелној норми, нужно је поставити српски језик у контекст савремених европских језика. Изазови до којих долази у процесу стандардизације српског језика (попут демократизације језика проистекле из демократизације друштва, модернизације, јачег заснивања родно осетљивог језика и инсистирања на његовој употреби, појмова из друштвених мрежа и сл.), али и потребе које такав језик треба да задовољи заједничке су са онима у другим европским језицима. Бележење, праћење и вредновање промена у стандардним језицима у XXI веку представљају фокус овог рада.

¹ marina.nikolic@isj.sanu.ac.rs; marina.nikolic@pr.ac.rs.

Рад је примљен 12. августа 2020, а прихваћен за објављивање на састанку Редакције Зборника одржаном 26. новембра 2020.

ЦИЉЕВИ

Основни циљ је показати које су то промене у традиционалном стандардном српском језику које доводе до паралелне норме коју називамо неостандард, а у чијем стварању доминантно утичу медији. Други циљ је прецизно и исцрпно утврдити разлоге за настајање неостандарда, а они су, како досадашња истраживања показују, заједничка у свим европским језицима.

Будући да су се досадашња истраживања бавила у највећој мери променама у лексичкој бази језика (неологизми и позајмљивање: позајмљенице, туђице и калкови, терминологија, жаргонизација), предмет нашег истраживања представљају језичке промене на свим нивоима изазване глобализацијом, модернизацијом, демократизацијом итд. Пошто се дестабилизација језичког система истиче као опасност која прети свим језицима осим енглеског, треба утврдити да ли она заиста и постоји или је и то предрасуда. Наша је хипотеза да дестандардизација језика у потпуности није могућа,¹ али да претња да се то деси представља кључ одржавања традиционалне норме. Будући да је језик носилац националног и културног идентитета, могућност разарања једног таквог идентитетског идентификатора управо одржава систем стандардног језика. Стандардни језик, будући неоргански, вештачки идиом, нема способност саморегулације, већ је и она вештачки створена управо бригом која је једно од доминантнијих осећања које се јавља код највећег броја говорника, у јавности, неретко и међу стручњацима (Пипер, 2004). Нестајање језика, па и неорганског, какав је стандардни језик, може уследити само физичким нестанком представника говорне заједнице или асимилацијом, што је доказано у постојећој литератури (нпр. у: Kristal, 2003).

Друго је питање које се односи на језичку културу једног друштва, уколико се на степен језичке културе може гледати као на резултат упросечавања говорника тог језика. Слобода изражавања која се злоупотребљава, нелимитираност у учешћу у јавној речи олакшана бројношћу и разноврсношћу медија (ту укључујемо и интернет), вулгаризација јавног живота, подилажење нај-

¹ Иако се у неку руку Вукова реформа српског језика може сматрати дестандардизацијом, пре би се могло говорити о промени стандардног кода. Међутим, као што је познато, Вук није направио потпуни дисконтинуитет са тадашњим књижевним српским језиком, како се некада представља.

нижим страстима публице и конзумеристички приступ нису довели само до унижавања степена језичке културе, већ до експлицитног изражавања језичке некултуре. Међутим, савремена језичка култура у српском и другим словенским језицима представљала је предмет истраживања у неким нашим претходним радовима, студијама и монографијама (обједињено у: Николић, 2010), па су ти резултати узимани као полазишна теоријско-емпиријска основа за ово истраживање и нећемо се превише на томе задржавати.

ПОЛАЗИШНА ОСНОВА

Неостандард¹ представља нови облик стандардног идиома неког језика настао у процесу рестандардизације, углавном под утицајем медија и нових начина и потреба комуникације (Berruto, 1987; Tavoni, 2002). Одликује га неформални стил, он је модеран, креативан, субјективан, личан, експресиван, близак говорном изразу итд., што га приближава супстандарду, односно варијантама, за разлику од традиционалног, канонског стандарда који има обележја традиционалности, формалности и блискости са писаним језиком. Појава неостандарда може се поклопити с временом где традиционалне вредности и ауторитети више нису прихватљиви у савременим европским друштвима, а медијска култура ствара начине комуникације који су наднационални (глобални) и неформални. Иако толерише појаве које су на ивици стандарда и флексибилнији је у односу на традиционалну норму, он задржава високи статус и престижност као једну од важнијих особина стандардног језика. Неостандард се налази између традиционалног стандардног језика, с једне стране, и регионалних и супстандардних варијетета, с друге стране, којима је супротстављен не само структурно већ и у смислу статуса и престижа. Можда ће нови стандарди заменити традиционалне, али у овом тренутку та два типа коегзистирају.

Имајући у виду јединствену (социо)лингвистичку ситуацију у државама које су настале након распада Југославије, важно је напоменути да је нужно строго разграничити појмове као што су: (а) нови стандардни језици који су тек недавно настали (као што

¹ Термин је први пут употребио италијански социолингвиста Ђетано Беруто (Berruto, 1987).

је бошњачки) или су, можда, у процесу настајања (црногорски) и (δ) нови стандардни језици као синоним за неостандард.

Особине неостандарда које га разликују од стандарда:

- 1) Није симбол нације, наднационалан је, није регионално идентитетски. Симболичка национална функција језика у савременим европским друштвима престаје да буде важна (изузимајући бивше совјетске или југословенске републике, које су стекле независност и постале самосталне признате државе нпр., или Каталонију).
- 2) Није зависан од ауторитета (институције), јер његову норму оне не прописују. Неостандард није супстандард, он је такође престижан, њиме говоре познати, неретко и интелектуална елита, у најширем смислу.
- 3) Говорна реализација важнија је од писане, у неостандарду очигледан је велики утицај говорног језика на писани.
- 4) Медији имају доминантан утицај на стварање неостандарда. Новинари националних телевизија и штампаних медија, академска заједница, црквени великодостојници, политичари у својим говорима (али не у политичким дебатним емисијама или на Твитеру) држе се и даље стандарда.
- 5) Неостандард је функционално раслојен као и стандард, али преузима улогу и у ситуацијама где се дијалекат раније користио, нпр. у неформалној комуникацији (Auer, 2017) и, посебно, на интернету (Crystal, 2004).¹

СТРУКТУРНЕ ОСОБИНЕ НЕОСТАНДАРДА:

СТРУКТУРИРАН ЈЕ КАО ГОВОРНИ. Говорна реализација извршила је утицај и наметнула своје особине, попут продуктивности стварања посебних назива за женска занимања, титуле и функције (феминативи: *војникиња, деканица, драматуршкиња* итд.)², употребе облика на ивици стандарда и супстандарда, чешће личне употребе гл. *шредаџи*, употреба футуроида (нпр. *Србија ће да пагн!*, *Он*

¹ Премда постоје предрасуде о искварености стандардног језика на интернету и доминацији супстандардних форми, Д. Кристал (2004) у свом истраживању језика интернета, који он назива *нешспик* (*Nestspeak*), показује да језик интернета није супстандардан и да се норме писаног језика у највећој мери поштују, мада долази до варирања и одступања. Иако се поменуто истраживање односи на енглески језик, сматрамо да се у српском језику ситуација у битној мери не разликује. Варирање и одступање у оквиру стандардног језика на интернету обележје су неостандарда.

ће да води ову државу, Ко ће да представља нашу државу?, Та издвајања у здравству ћемо да укинемо, Када ћеће да снимити комедију?), нагомилавања заменица (тај неки осећај, тај неки слајки умор, тај неки унутрашњи немир, онај неки гео друштва) и синонима (како и на који начин, зашто и збо чега, лично и персонално, биши јасан и концизан, морам рећи и казати, особине и карактеристике некога или нечега) и др. На пољу акцентуације, приметно је непостојање поста акценатских дужина, као резултат губљења (у именицама попут *ајосол*, *дезаконе*, *деослица* итд.) и употреба силазних акцената на унутрашњим слоговима вишесложних речи (*администратор*, *акумулатор*, *иницијатор*, затим *амбијент*, *диригент*, *документ* или *дисрибуција*, *инвестиција*, као и *Аустралија*, *Југославија*, *Шеллевиција*), као и већи број акцената у оквиру једне речи (*епохри*, *фасифуд*, *хумденкин*, *суперсар* итд.).¹

² Осим из комуникативних разлога, већа продуктивност феминатива резултат је тренутних политичких околности у земљи, пре свега њене европске оријентације, поштовања људских права (међу којима су наравно и женска права), равноправности, једнакости и солидарности у друштву, што је довело до усвајања Закона о родној равноправности, којим се, у одређеним ситуацијама, у службеној употреби налаже употреба родно осетљивог језика, а феминативи јесу једна од његових манифестација. Лингвистичка јавност није потпуно сложна око начина и средстава за промовисање родне равноправности и још увек преовладава став да је реч, не о природном језичком процесу већ о *језичком инжењерингу*. Међутим, и то се може оспорити чињеницом да је сваки стандардни језик у својој природи „вештачки“ и да се норма прописује „одозго“, од стране ауторитета, а не из језика, иако није спорно да нормативна решења потичу из саме природе тога језика, дакле системска су. Мада, структурна правила српског језика дозвољавају творбене обрасце којима се деривирају феминативи. Међутим, како се чини, можда је главни проблем несинхронизовање ставова лингвистичких и политичких ауторитета приликом осмишљавања и вођења српске језичке политике.

¹ „Ипак, у *govorima* који се налазе на територијама *dvaju* дијалеката који су послужили као *osnovica* за формирање *standardnog* језика, као и у већим *kulturnim* центрима са ових простора, бројна су одступања од *norme*, која се могу класификовати у неколико *skupina*: а) појави силазних акцената ван *inicijalnog* sloga речи; б) појави више акцената у оквиру једне речи; в) значајним *redukcijama* дуге *nenaglašene* прозодеме у бројним *fonetskim* положајима“ (Sredojević, 2018, стр. 187). Важно је на овом месту истаћи да ова одступања од *norme* нису продуктивна, дакле она су неекспанзивна и не могу довести до дестабилности акценатске *norme*: „*Koliko* год да су ове *imenice* бројне – *one* се налазе у *'zatvorenim'*, *jasno* дефинисаним *grupama* и не узрокују промене *akcenta* код *'sličnih'* *imenica* (изведених истим *sufiksima*, тј. насталих по истом *tvorbenom* *principu*)“ (Sredojević, 2018, стр. 188).

НЕФОРМАЛАН. Неформално изражавање обележавају следеће појаве: скраћивање (нпр. је л' у говору), затим продор облика попут *Милицин, Јелицин, на журци* (гласовне промене), *кајућино* итд. Затим *с обзиром да је* (без *на то да је*), *подразумева да је* (без *то да је*) итд. Осим скраћивања, које је доминантно у синтакси, неформално изражавање карактерише употреба нових речи (неологизама) које се тичу савременог друштва, а из области нових технологија, интернета, друштвених мрежа, комуникације, маркетинга, поп културе и сл. На пример, позајмљенице: *хедханџер, риџејл, ејч-ар, ауџисорсини, шуџоријал, инфлуенсер, садскрајдџер, сџиримини, динџоваџи, сџиновџи* итд., али и оне домаћег порекла које су новонастале *џрађанисџа*, односно које су обогатиле своја значења, *џраџилаџ*. Сфере употребе ових речи говоре у прилог томе да је неостандард престижан, а не супстандардан.

ЛИЧАН И СУБЈЕКТИВАН. Врло често се преноси директан говор, ово је типично рецимо за Твитер, али и наслове у новинама, нпр. *Језива несрећа на џрузи – Браџи му је рекао: „Пази воз!“* или *ПАЗИ, ШТА СИ РЕКАО! Ако џосџанемо свеџски џрваџи, скидам се џо и шеџам као краљ!* Затим, врло се често употребљава ти уместо Ви итд. Истиче се субјективни доживљај употребом личних конструкција, ја уместо ми, личних форми испред безличних, експресива такође. Ставља се појединац у фокус, што се читава и у језику. Присутна је лична нота, чак прелазећи границе укуса и пристојности.

МОДЕРАН. Пожељно и модерно у језику обележава и употреба позајмљеница и калкова из енглеског (нпр. *Ово нема смисла; Јак олујни веџар дува у Заџреду од јуче увече; Име ми је...; Осећам се комфороно у вези с џим; Долази до џемџераџурноџ ролеркосџера*) или неких других језика (нпр. из немачког *каџа за џонейџи, џо је за невероваџи, ово је за очекиваџи*), али и позајмљеница из енглеског са латинским или грчким префиксима или бар етимологијом из тих језика, односно префиксоидима нпр. *макџи-, меџа-, суџер-, судџи-* итд. или суфиксоидима какав је нпр. *-менџи (менаџменџи)*.

ПИТАЊА КОЈА СЕ МОГУ ПОСТАВИТИ У ВЕЗИ С НЕОСТАНДАРДОМ:

Да ли је неосџандард резулџаџи џромена у језику? Он јесте иновација, јесте резултат промена, али не структурних већ пре социолошких у смислу демократизације језика.

Да ли је неосџандард резулџаџи десџандардџизације? Он није нестандардан зато што подразумева се да је престижан. Он је модеран, пожељан, савремен, креативан – а таквима се доживљавају и

они који се њиме служе, за разлику од оних који говоре супстандардним идиомима (дијалектима). Неостандард није резултат дестандардизације, већ део ситуације у којој постоје два стандарда која коегзистирају вршећи различите улоге у друштву.¹

АКТУЕЛНА ОТВОРЕНА ПИТАЊА У ВЕЗИ СА СТАНДАРДНИМ ЈЕЗИКОМ

Суочавајући се са променама у стандардним језицима, лингвисти постављају питања на која би требало што пре дати одговор, како би се криза у коју улази нормирани језик савладала и рад на нормирању могао наставити. Иако у себи крије два екстремна приступа, прво и главно питање јесте: *Да ли њреба осџавиџи језик на миру или њреба сџројо дринуџи о њему?* Ако је већина лингвиста која се бави стандардним језиком сагласна око тога да је извесна *дрџа о језику* неопходна и у основи има позитивну конотацију, тешко да постоје слагања у којој мери и на који начин се та брига изражава. Занимљиво је и како се стандардни језик доживљава. Да узмемо као пример српски језик (мада је слична ситуација и у другим европским језицима). За разлику од метафоре СТАНДАРДНИ ЈЕЗИК ЈЕ БИЉКА, која је досад била доминантна и у српском језику, па се тако најчешће чује да језик треба брижљиво одгајати, неговати и штитити, у последње време, посебно међу лингвистима, преовладава метафора СТАНДАРДНИ ЈЕЗИК ЈЕ ТИНЕЈЦЕР (нпр. у: Stickel, 2018). Наиме, језик се доживљава као паметни, али неодоудани тинејџер – одрастао, али још увек несамо-сталан и осетљив на различите утицаје, што се види из дискурса у којем је тема стандардни српски језик *конџинуирана дрџа о језику, небрџа њрема језику и заџуџиеносџ, неизмерна љубав њрема језику, али и велика дрџа о њему нас којима је до језика сџало и сл.*

¹ О неостандарду у српском језику говорили смо на језичкој трибини Института за српски језик САНУ одржаној у Српској академији наука и уметности у Београду 4. марта 2019. године. <http://www.isj.sanu.ac.rs/2019/03/09/одржана-трибина-посвећена-ефнил-орга/>. Опште особине неостандарда заједничке су за све језике (који су из тог аспекта проучавани, нпр. италијански, немачки, енглески, српски и др.), док су посебне, граматичке, различите из разлога друкчије структуре испитиваних језика. Лексичке пак особине могу бити такође заједничке, јер се тичу пре свега уплива англицизама, терминолошке лексике из модерних технологија, жаргона итд., односно периферне лексике у лексички центар неостандарда.

Друго питање је: *Какву позицију њреба заузећи суочавајући се са променама које су у шоку?* Један од одговора може бити да се развој језика не може контролисати, али да његови говорници могу. Зато је образовање веома важно и има кључну улогу у континуираној стабилности норме. Добро образовани наставници језика допринеће разарању митова да промене (попут неологизама, позајмљеница, жаргона, неформалних конструкција итд.) разарају и уништавају језик, али и да укажу да се наведени, пре свега, лексички феномени налазе на периферији лексичког система једног језика, да су оптерећени извесним обележјима (неретко експресивним) и да су, за разлику од немаркиране лексике, претежно контекстуално условљени.

Може се рећи да је највише проблема у стандардизацији говорног језика. За разлику од писаног, он се много теже стандардизује. Нужно је најпре редефинисати говорни стандардни језик. Једино се у његовој дефиницији укључује социолошки критеријум (говор образовних људи) или контекст (говор у званичним ситуацијама) (Simeon, 1969; Тошовић, 2002). Треба разликовати уобичајени писани језик од такозваног писаног говорног језика (на интернету) који обилује занимљивим ортографским бравурама, емотиконима, језичким каламбурима, игром речи, специфичном синтаксом и сл. (Тошовић, 2015). Интересантно је проучавати утицај овог неформалног писменог изражавања на остале.

Треће је питање проистекло пре свега из распрострањеног мишљења шире јавности, која перцепира стандардни језик као угрожен. Јавност у готово свим европским земљама од ауторитета, као што су рецимо институти за националне језике (Stickel, 2018), очекује да добија савете о правилној употреби језика и готово свуда преовладава став да је језик генерацијама све лошији и лошији. Зато треба поставити питање: *Од чега ми њреба да штићимо своје језике?*

Наравно, нису сви језици једнаки ни на основу односа према норми, па треба водити рачуна о специфичности различитих језика проистеклих из историјских и политичких околности. Енглески језик, на пример, нема конкретну језичку политику у смислу плана развоја. Велика Британија нема писани устав, тако да енглески чак није ни службени језик у Великој Британији. Међутим, неспорна је историја, традиција, развој и моћ Британије и Сједињених Америчких Држава, захваљујући чему је енглески језик постао глобални језик. Крајем XVII и почетком XVIII века било је идеја да се формира својеврсна академија за језик (John

Simpson у: Panel discussion, 2018), међутим шанса је пропуштена, пошто је након тога енглески постао већ толико распрострањен да се није могао формирати јединствен и централизован ауторитет који би се бавио нормирањем.

Да ли су првенствено Британци, а за њима и Американци, Канађани и Аустралијанци, карактеристични по томе што не брину о свом језику планирајући шта ће с њим бити и контролишући промене које се у њему дешавају? Енглески језик у употреби је на свим континентима, па значи ли то онда да му ни не треба контрола ни регулација? Наивно би било мислити да је било који језик, па и енглески, природно стабилан. Више је разлога за то, а један од њих је и економски, који је произвео статус енглеског језика као престижног, најпре у Америци и међу њеним грађанима. Даље, кохезија у енглеском одржава се упркос одсуства централизоване контроле захваљујући томе што је главна комуникативна алатка те би се великим променама које би изазвале нестабилност она ослабила.¹ Глобализација зависи од комуникације, нема глобализације без комуникације. Међутим, нема спора о томе да су тој кохезији савременог енглеског језика допринели значајни универзитетски центри, Кембриџ и Оксфорд, национални просветни систем, национални медији (BBC), па чак и црква. Не може се занемарити и утицај Оксфордског речника (*Oxford English Dictionary*), који постоји и допуњује се у континуитету дуже од 150 година, иако је то превасходно дескриптивни, а не прескриптивни речник.²

У функцији контролора, регулишући фактори који спречавају дестандардизацију језика (не само у англофоним земљама већ и у другима) јесу пре свега национални образовни систем, државни (национални) медији, доминантне религијске заједнице. А сви они, експлицитно или имплицитно, промовишу стандард. Међутим, остаје отвореним питање да ли ће интернет и друштвене мреже утицати позитивно на ту кохезију у будућности или не (Panel discussion, 2018).

¹ Да комуникативни критеријум није довољан за кохезивност једног стандардног језика, показује ситуација на бившем српскохрватском језичком простору. Политички фактори инсистирали су на разликама (а не на јединству), најпре с циљем стварања варијанти (источне и западне), а затим и посебних (политичких) језика.

² „The *Oxford English Dictionary*, we might note, insists that its role is to observe language, rather than to seek to regulate it“ (John Simpson, Panel discussion, 2018, стр. 287).

Ако с енглеским језиком упоредимо француски, сличност је-сте да се оба језика говоре широм света, али када је реч о степену глобализације, очигледно је да је енглески језик у великој предности. Франкофоне земље нису само оне где је француски службени језик, већ ту улазе и земље где постоји већи број франкофоних говорника или где је присутан значајан утицај француске културе (Baldi, 2018). Због такве дисперзије говорника (не заборавимо колонизаторске подухвате Француске и њихове последице на ширење француског језика и културе, односно наслеђе колонијалне историје)¹ језичка политика је прилично централизована и води је DGLFLF (*Délégation générale à la langue française et aux langues de France*), стручно тело при Министарству за културу Републике Француске.

Идући даље кроз прескрипцију, типови прескриптивизма условљени су и националним специфичностима, нпр. стварање пуристичких норми насталих као одговор на потенцијалну асимилацију и утицај суседа. Летонски језик се, на пример, суочавао с тим изазовима, пуристички однос према стандарду узрокован је најпре као штит од немачког језичког, а касније руског утицаја. Нормативисти у Летонији залажу се у већини за чврсту норму: многе људске активности су стандардизоване, па зашто не би био и језик. Чврста стандардизација неопходна је у терминологији, али се допуштају позајмљенице и сленг. Медији су допринели демократизацији у језику, међутим, то је изазвало и много конфузије и стварање бленди од стилова у многим медијима. Промене у језику не треба посматрати као ретроградне, већ као доказ да је језик жив, али ипак промене морају бити контролисане. У Летонији постоји, рецимо, државна језичка комисија. Таква комисија постојала је у још једној пуристичкој земљи, у Хрватској (*Вијеће за норму хрватскога стандардног језика*), па ју је укинуо актуелни министар образовања 2012. године, сматрајући је неактивном и нефункционалном, што се, упркос противљењу стручне јавности, показало ипак тачним. Јака конзервативност и нешто слабија конкретна активност таквих стручних тела примећена је и у другим земљама, чији језици по свој природи нису пуристички, нпр. Русији, где постоје чак два савета за руски језик, први *Савеш за руски језик при Влади Руске Федерације* (2013–) и други *Председнички савеш за руски језик* (2014–).

¹ Не могу се пренебрегнути историјске, политичке и економске околности и њихове последице на енглески, односно француски језик.

У зависности од историјских и друштвено-политичких околности стандардни језици имају мањи или већи степен отпора према променама, односно њихова норма је конзервативнија или либералнија у односу на нове тенденције. За разлику од латонских или словеначких нормативиста,¹ холандски се према норми односи као према прескрипцији заснованој пре свега на дескрипцији. У једној мери мора постојати контролисана брига о језику, али она треба бити заснована на истраживању самих говорника, што би подразумевало неку врсту „дескриптивне норме“, док би се институције морале фокусирати на саветодавну улогу. С друге стране стоји Француска, која, без обзира на велики број франкофоних земаља (земље у којима се говори француски), што се нормирања тиче, врло централизована, а кључну улогу у том послу води Француска академија.

Што се норме српскога језика тиче, она до данас прати начела Прашке лингвистичке школе и идеју о еластичној стабилности стандардног језика, која подразумева развој језичке норме али и континуирано праћење и усмеравање тога развоја. Осим у образовним, културним и научним институцијама (школе, универзитети, Институт за српски језик САНУ, Српска академија наука и уметности, Матица српска итд.) о стању српске норме брине и стручно независно саветодавно тело *Одбор за стандардизацију српског језика* (1997–). Оснивачи Одбора су три академије наука и уметности: САНУ, ЦАНУ и АНУРС, Институт за српски језик САНУ и Матица српска, факултети из Србије, Републике Српске и Црне Горе на којим се студира српски језик, те Српска књижевна задруга. Осим обједињавања највећих стручњака за српски језик, сарадње са домаћим и страним стручним институцијама, те државним органима Републике Србије с циљем заједничког креирања језичке политике у земљи, можда и најважнији циљ Одбора јесте системско нормирање српског језика, што подразумева развој норме у целини (екавски и ијекавски изговор), израда приручника и докумената за спровођење одговарајућих иновација у језичкој пракси. Одбор је, уз велика искушења кроз која је пролазио,² опстао двадесет година и под његовим окриљем настале су неке од најзначајнијих студија из области савременог српског језика, покренуте важне иницијативе (поменимо овде само ону за

¹ Више о раду словеначких нормативиста, односу према пуризму, неостандарду и словеначкој језичкој култури в. у: Николић, 2010, стр. 132–136.

² Више о историјату и раду Одбора за стандардизацију српског језика в. у: Танашић, 2018.

увођење часова српског језика и језичке културе на факултете) и решена многа теоријска и практична питања у вези са стандардним језиком. Оно што још увек недостаје јесте јача сарадња са државним институцијама у осмишљавању и спровођењу језичке политике. Отвореност ка споља, ка широј јавности, медијима, па директно и самим говорницима српског језика¹ временом се повећала, што представља опипљив напредак у комуникацији с онима којих се норма највише и тиче.

Трећи циљ, који овде наводимо уместо закључка остао је за нека наредна истраживања, биће анализирати ставове говорника српског језика према стандарду с циљем утврђивања статусне, митолошке и идеолошке компоненте (Микетић, 2017). Анкета о ставовима према стандарду и његовој угрожености (припремна фаза) – изнеће ставове корисника језика и показати које њихове потребе остају незадовољене, што ће повећати интерактивност између језичких институција и говорника, а то ће, као највећи допринос, за резултат имати реалну, актуелизовану и општеприхваћену норму.

ЛИТЕРАТУРА Микетић, С. (2017). *Ставови према језику код сугуђенске популације у Рејублици Србији* (необјављена докторска дисертација). Филолошки факултет, Београд.

Николић, М. (2010). *Теорија језичке културе: у науци о српском језику и славистици*. Београд: Институт за српски језик САНУ.

Пипер, П. (2004). *Српски између великих и малих језика*. Београд: Београдска књига.

Танасић, С. (2018). Двадесет година Одбора за стандардизацију српског језика. *Наш језик*, XLIX (1), 13–26.

Auer, P. (2017). The German neo-standard in a Europa context. In: G. Stickel (Ed.), *National language institutions and national languages. Contributions to the EFNIL Conference 2017 in Mannheim*. Budapest: Research Institute for Linguistics, Hungarian Academy of Sciences. <http://www.efnil.org/documents/conference-publications/mannheim-2017/EFNIL-Mannheim-10-Auer.pdf>

Baldi, J. F. (2018). En France, un droit et une institution au service de la politique linguistique. In: G. Stickel (Ed.), *National language institutions and national languages. Contributions to the EFNIL Conference 2017 in Mannheim*. Budapest: Research Institute for Linguistics, Hungarian Academy of Sciences. <http://www.efnil.org/documents/conference-publications/mannheim-2017/EFNIL-Mannheim-10-Baldi.pdf>

¹ Раније се интерактивност с корисницима истицала као слаба тачка у раду Одбора, док се сада ситуација знатно поправила. Сајт, где се могу видети активности Одбора, налази се на следећој адреси: <http://www.ossj.rs/>.

- www.efnil.org/documents/conference-publications/mannheim-2017/EFN-IL-Mannheim-26-Baldi.pdf
- Berruto, G. (1987). *Sociolinguistica dell'italiano contemporaneo*. Rome: La Nuova Italia Scientifica.
- Crystal, D. (2004). *Language and the Internet*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kristal, D. (2003). *Smrt jezika*. Beograd: XX vek.
- Panel discussion. In: G. Stickel (Ed.), *National language institutions and national languages. Contributions to the EFNIL Conference 2017 in Mannheim*. Budapest: Research Institute for Linguistics, Hungarian Academy of Sciences. <http://www.efnil.org/documents/conference-publications/mannheim-2017/EFNIL-Mannheim-33-Title4-Panel.pdf>
- Simeon, R. (1969). *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva*, I, II. Zagreb: Matica hrvatska.
- Sredojević, D. (2018). O restandardizaciji akcenatske norme srpskog jezika. У: С. Гудурић, Б. Радић Бојанић (ур.), *Језици и културе у времену и џросџору (185–198)*. Нови Сад: Филозофски факултет.
- Tavoni, M. (2002). Caratteristiche dell'italiano contemporaneo e insegnamento della scrittura. In: *Manuale dell'italiano professionale. Teoria e didattica, a cura di Francesco Bruni e Tommaso Raso (139–152)*. Bologna: Zanichelli.
- Tošović, B. (2002). *Funktionalni stilovi (Funktionale Stile)*. Graz: Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz.
- Tošović, B. (2015). *Internet stilistika*. Moskva: Flinta http://www-gewi.uni-graz.at/gralis-alt/GraLiS_TB/Bibliographie/pdf/Tosovic_Internet-stilistika_2015.pdf

MARINA M. NIKOLIĆ

SASA INSTITUTE FOR SERBIAN LANGUAGE, BELGRADE
UNIVERSITY OF PRIŠTINA IN KOSOVSKA MITROVICA
FACULTY OF PHILOSOPHY
DEPARTMENT OF SERBIAN LANGUAGE AND LITERATURE

SUMMARY

ISSUES CONCERNING THE LANGUAGE STANDARDISATION –
THEORETICAL VIEW

Monitoring and evaluating changes in standard languages, especially in Serbian, in the twenty-first century are the focus of this work. In order to determine the situation in the current norm, it is necessary to consider the Serbian language within the context of contemporary European languages. Challenges arising in the process of standardisation of the Serbian language (such as the language

democratisation stemming from the democratisation of society, modernisation, rapid establishment of a gender-sensitive language and insisting on its use, social network terms, etc.), but likewise the needs that such a language should cover, are common with those in other European languages.

The principal aim is to shed light on changes in the traditional Serbian language generating a parallel norm, which we refer to as 'neo-standard', and whose formation is predominantly influenced by the media. The second objective is to exactly and thoroughly determine the reasons for the emergence of neo-standard, which, as previous research have shown, are common in all European languages.

KEYWORDS: standard language; neo-standard; media; Serbian language.

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом Creative Commons Ауторство-Некомерцијално Међународна 4.0 (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

This paper is published and distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial International 4.0 licence (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).